

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ІННОВАЦІЇ, ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ

УДК 379.8.043.2-056.2/.3(477.83/.86)

З. Л. БОГДАН, відмінник освіти України, методист, керівник гуртків Центру дітей та юнацтва Галичини міста Львова

ДОСВІД ВКЛЮЧЕННЯ В СИСТЕМУ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОЇ РОБОТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ НА БАЗІ ЦЕНТРУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА ГАЛИЧИНИ

У статті розглядаються теоретичні, практичні та методичні аспекти залучення дітей з особливими освітніми потребами, а саме з розладами аутичного спектру до занять в гуртках різнопрофільного закладу позашкільної освіти, націлені на підвищення рівня їхнього загального розвитку. Увагу акцентовано на методології, змісті освітньої діяльності та принципах організації корекційної взаємодії побудованих на основі досвіду роботи керівників гуртків відділу технічної творчості Центру творчості дітей та юнацтва Галичини (ЦТДЮГ).

Ключові слова: заклад позашкільної освіти, освітній процес закладу позашкільної освіти, інклюзивна освіта, гурток технічного моделювання, діти з особливими освітніми потребами з розладами аутичного спектру (ООП (РАС)).

Інклюзивна освіта є важливим елементом будівництва сучасного суспільства, яке поважає права та гідність кожної людини, сприяє взаєморозумінню, толерантності та соціальній справедливості, розвиває різноманіття та особистісний потенціал кожної дитини, передбачає забезпечення однакових можливостей для навчання та розвитку кожної дитини незалежно від її особливих потреб чи обмежень. Інклюзивна освіта покликана

створити сприятливі умови для інтеграції дітей з особливими потребами загальноосвітній простір, де вони можуть отримати повноцінну освіту і розвиватися разом зі своїми однолітками. Але реалії вітчизняної освітньої практики вказують на недостатню розробленість системи надання освітніх послуг здобувачам освіти з особливими освітніми потребами, зокрема, середовищі закладів позашкільної освіти.

Аналіз науково-педагогічної та фахової літератури свідчить про те, що багато вчених займаються дослідженням питань інклюзивного навчання і впровадження його технології в сучасних умовах. Так, у дослідженнях В. Бондар, Л. Будяк, А. Колупаєвої, Ю. Найди, Т. Сак, М. Семаго розглядаються загальнотеоретичні проблеми інклюзивної освіти. Проблемі дослідження залучення осіб з особливими освітніми потребами до навчання в закладах освіти, та надання корекційно-розвивальних послуг в умовах інклюзивної освіти, соціалізації таких дітей присвячені наукові розвідки І. Горбенко, Е. Данілавичюте, В. Засенко, С. Миронова, В. Синьова, Н. Софій, М. Шеремет та інших.

Метою написання статті є теоретичне обґрунтування та визначення можливостей використання засобів художньої діяльності (аплікація, просторове моделювання, орігамі тощо) для адаптації до занять в гуртках дітей з особливими освітніми потребами.

В рамках пілотного інклюзивного проєкту «Давай, разом!», який реалізовувався відповідно до закону Міністерства освіти та науки України про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти (від 21 серпня 2019 р. № 779). У ЦТДЮГ міста Львова педагогами відділу технічної творчості було розроблено орієнтовну програму, яка передбачає засвоєння основних технік моделювання, найпростіших способів аплікації, конструювання з паперу для залучення дітей з особливими освітніми потребами, а саме з розладами аутичного спектру, та їх батьків задля

покращення фізичного та психологічного здоров'я дітей, виховання їх здатності до самореалізації в творчості.

Аутизм (грец. *autos* — «сам»; аутизм — «занурення в себе») — це розлад розвитку нервової системи, що характеризується порушенням соціальної взаємодії, вербальної і невербальної комунікації, і повторюваною поведінкою, існують складнощі у взаємодії із зовнішнім світом, з цього приводу виникають порушення в соціалізації [1, с. 1].

Саме з дітьми з ООП (особливими освітніми потребами), а саме з РАС (розлад аутичного спектру), спілкувалися і займалися аплікацією та моделюванням керівники гуртків відділу технічної творчості на заняттях в рамках пілотного проєкту ЦТДЮГ «Давай, разом!». Для реалізації програми під час занять були запропоновані різноманітні завдання, які містили вправи, спрямовані на розвиток дрібної моторики. Такі ж вправи рекомендуються нормо типовим дітям дошкільного віку в гуртках закладів позашкільної освіти (ЗПО) та закладів дошкільної освіти (ЗДО) і є, безумовно, необхідними для дітей з ООП будь-якого віку. Означеній категорії дітей було запропоновано виготовлення художніх робіт та створення виробів в техніках: аплікації з готових плоских деталей, найпростішого орігамі, об'ємного моделювання, паперопластики тощо.

Зазначені художні техніки керівники гуртків реалізовували на заняттях в гуртках аплікації, основ просторового моделювання, просторового технічного моделювання відділу технічної творчості ЦТДЮГ. У ході організації роботи з дітьми ООП РАС педагоги готували індивідуальні завдання з урахуванням віку вихованців та їх індивідуальних можливостей.

Виконанню кожної композиції або моделі обов'язково передували бесіди, пояснення, та індивідуальний показ виконання, що багаторазово повторювався у процесі роботи. Педагогами не виокремлювалася теоретична частина. Найбільш

дієвими і корисними для розвитку дрібної моторики, уваги, пам'яті дітей з особливими освітніми потребами РАС керівниками гуртків, на основі досвіду, були визначені вправи на: розміщення елементів або деталей майбутнього зображення на аркуші, накладання елементів з повним співпадінням контурів, накладання елементів із заданим обумовленим зміщенням, робота зі смужкою (утворення петлі, кола, ланцюжка, кульки тощо), декорування поверхні дрібними елементами, виконання паперової мозаїки або колажу (заповнення заданих форм дрібними елементами), зминання паперу, витягування паперу, згортання паперу в трубку (формування циліндру), згортання паперу в конус, використання фактури (нитка, стрічка, зерно, камінці, лелітки, тощо); згинання (по наміченій лінії, навпіл, по діагоналі тощо), складання (прийоми орігамі), скручування (вісімка, спіраль, прийоми квілінгу); плетіння (рогожка, пружинка, косичка), просторове моделювання (застосування прийомів паперопластики), робота з паперовою розгорткою, створення тематичного панно з використанням заданих елементів, створення тематичного панно з використанням самостійно підготовлених елементів, печворк (аплікація із зігнутих навпіл елементів на зворотній стороні майбутнього виробу), використання інструментів (олівець, ножиці, патичок або пензлик для клею, дірокол звичайний, фігурні діроколи, степлер тощо).

Запланована педагогами технологія або прийоми, що використовуються при виготовленні саморобки змінювалися в процесі її виконання на занятті з ряду причин:

– дитина неспроможна виконати завдання, необхідно спростити вправу і обов'язково закінчити виріб; а до операцій, які викликали ускладнення, слід повернутись згодом;

– дитина легко справляється із поставленим завданням, і їй варто запропонувати дещо складніше, щоб вона не втратила інтерес до роботи;

– дитина сама пропонує зміни (наприклад хоче привнести додаткові елементи, які відповідають її уявленню про «правильний» вигляд об'єкта).

У процесі роботи з відповідною категорією дітей керівниками гуртків, які працювали над реалізацією проєкту «Давай разом!» спільно були напрацьовані методичні рекомендації до організації освітньої діяльності. Отже, до основних можна віднести такі:

1. Кожне завдання має бути зрозумілим і посиьним для виконання. Необхідно уникати завдань, які призводять для перевагоми або незадоволення від неспроможності виконання роботи. Для дітей дошкільного віку найкраще використовувати завдання, які передбачають можливість гри. При поясненні основним прийомом, що застосовується в навчанні, є показ (як скласти, як згорнути, як склеїти, щоб діти могли повторити). При поясненні діти навчаються розрізняти величини, робити порівняння. Вони засвоюють терміни «більше», «менше», «коротке», «довге», навчаються оцінювати кількість.

2. При роботі з вихованцями з ООП, необхідно враховувати не лише фізичний вік, а й рівень інтелектуального розвитку та рухової активності. Варто пам'ятати про те, що кожна дитина з ООП має свої особливості пізнавальної та навчальної діяльності і потребує індивідуального підходу. Хоча є ряд спільних рис, а саме: сприйняття інформації дітьми з ООП ускладнене через порушення вербальної і невербальної комунікації; діти з РАС мають труднощі з утриманням уваги і самоконтролю і потребують частого переключення на інші види діяльності; тому рекомендована тривалість занять до 30 хвилин, дрібна моторика і координованість рухів дітей з ООП розвинуті недостатньо і часто вони потребують багаторазового повторення інструкції і демонстрації зразка виконання.

3. При роботі з дітьми з ООП, а саме з РАС, щоб досягнути результату, необхідно взяти до уваги сенсорні особливості цих дітей (підвищена чутливість до дотиків та звуків), необхідно мати довірливі стосунки з вихованцем.

Проект «Давай, разом!» – це одна з перших спроб у позашкільній залучити до занять вихованців з особливими освітніми потребами. Як свідчить досвід: такі заняття кардинально не покращують стан вихованців з ООП РАС, але є великим позитивним досвідом, оскільки у здобувачів освіти значного покращення набуває координація рухів, ширшим стає коло спілкування, у їх батьків з'являється можливість пишатись досягненнями своїх дітей, спостерігати за ними у процесі проведення виставок і фіксувати покращення емоційного стану своїх діток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аутизм: причини, ознаки, симптоми : веб-сайт. URL: https://www.ifnmu.edu.ua_biblioteka_autism (дата звернення: 15.11.2023).

2. Буланова Л. Соціалізація дітей з особливими потребами: соціально-творчий проект. *Шкільний світ. Позашкільля*. Київ, 2011. №7 (42). С. 14–17.

3. Закон України «Про позашкільню освіту» від 22 червня 2000 р. № 46. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> (дата звернення: 10.11.2023).

4. Петрович Ж. Дитина в складних життєвих обставинах: соціально-педагогічне забезпечення прав : монографія. Рівне : Видавець О. Зень, 2010. 368 с.

5. Інформаційні й комунікаційні технології : веб-сайт. URL: <https://www.ua5.org/svit/281-nformacijn-jj-komunkacijn-tehnolog.html> (дата звернення: 15.11.2023).